

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO,
DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

Kotnikova 5, 1000 Ljubljana

**Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje
in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno**

Številka: 110-05-017/04-010

Datum: 16. junij 2004

Evropski teden varnosti
in zdravja pri delu

18. - 22. oktober 2004

**(V)GRADIMO
VARNO(ST)**

**POROČILO O AKTIVNOSTIH IN UČINKIH PREPREČEVANJA
DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO
ZA OBDOBJE OD 1. 1. 2003 DO 31. 12. 2003**

junij 2004

UVOD

Siva ekonomija je pojav, ki ga najdemo v vseh državah, v vseh gospodarstvih in v vseh političnih sistemih. V različnem obsegu in različni moči je siva ekonomija prisotna v vseh fazah družbenega razvoja in v nobeni družbi ni obrobne pomena. Njeni negativni vplivi so občutni tako za delodajalce in delojemalce kot tudi za državo, socialno zavarovanje, premoženje ter varnost ljudi in okolja.

Osnovni motiv vsake prikrite dejavnosti je v tem, da se udeleženci izognejo plačilu davkov in prispevkov ter pridobitvi potrebnih dovoljenj oziroma izpolnjevanju drugih zakonskih obveznosti za legalno opravljanje neke dejavnosti. S prikrivanjem dejavnosti in zaslužkov v sivi ekonomiji udeleženci izkoriščajo »prednosti«, ki jih imajo ob izogibanju veljavnim gospodarskim, socialnim, pravnim in političnim normam v okviru uradnega gospodarstva.

Zavedajoč se negativnih vplivov sive ekonomije je Vlada Republike Slovenije že julija 1997 sprejela Program odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, Državni zbor Republike Slovenije pa je aprila 2000 sprejel Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Oba dokumenta je pripravilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Z dosedanjimi aktivnostmi smo uspeli zaježiti rast obsega sive ekonomije iz obdobja 1990 – 1996 in, v nasprotju z nekaterimi zahodnoevropskimi državami, kjer je siva ekonomija v zadnjih letih v precejšnjem porastu, njen obseg počasi zmanjšujemo.

V javnosti, in tudi strokovnih krogih, se področje, ki ga opredeljuje zakon pogosto zamenjuje z drugimi nedovoljenimi ekonomijami. Zakon opredeljuje delo in zaposlovanje na črno, torej področja, ki jih je možno po naši veljavni zakonodaji opravljati na zakonit način. Zakon ne posega na tista področja, ki jih po naši zakonodaji pod nobenimi pogoji ni mogoče zakonito opravljati oziroma izvajati in se najpogosteje pojavljajo v zvezi z mamili, prostitucijo, tihotapljenjem ljudi čez mejo in piratskim kopiranjem programske opreme.

To poročilo obravnava aktivnosti pri odkrivanju in preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter njihove učinke v obdobju od 1.1.2003 do 31.12.2003.

Značilnost tega obdobja je, da je, na nivoju območnih enot, v polni meri zaživelo sodelovanje različnih nadzornih organov, ki na osnovi 13. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (v nadaljevanju: zakon) ugotavljajo kršitve tega zakona. S tem, ko se posamezni nadzorni organi samostojno povezujejo v skupne aktivnosti in potem tudi skupno nastopajo pri akcijah odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno je dosežen osnovni cilj medsebojnega sodelovanja posameznih nadzornih organov na področju odkrivanja in preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Njihovo samostojno koordiniranje posameznih skupnih aktivnosti usmerja in spremlja Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno (v nadaljevanju: komisija). To sodelovanje se je izkazalo, kot učinkovito, saj na nivoju območnih enot posamezni nadzorni organi poznajo dogajanje na terenu, hkrati pa je čas za koordinacijo posameznih akcij bistveno krajši, kot če bi vse aktivnosti do podrobnosti določila komisija. Večino aktivnosti pri odkrivanju in preprečevanju dela in zaposlovanja na črno torej opravijo posamezni nadzorni organi v okviru svojih programov dela in ob medsebojnem sodelovanju in povezovanju ter skupnem nastopanju.

1. ODKRIVANJE IN PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V OBDOBJU OD 1. 1. 2003 DO 31. 12. 2003

1.1. SPLOŠNO

Na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno je bilo v obravnavanem obdobju največ pozornosti Tržnega inšpektorata Republike Slovenije, Prometnega inšpektorata Republike Slovenije in Inšpektorata Republike Slovenije za delo, ki izvajajo neposreden nadzor nad kršitvami zakona, posvečeno dejavnostim:

- gradbeništva,
- gostinstva,
- trgovine,
- prevoza oseb in tovora,
- avtošol,
- zasebnega varovanja,
- glasbeno scenske in prireditvena dejavnost,
- kmetijstva,
- zbiranja odpadnih surovin in
- pridobitnim dejavnostim društev.

V obdobju od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003 so nadzorni organi skupno ugotovili 2.742 kršitev zakona od tega v 2092 primerih pri pravnih osebah oziroma zasebnikih in v 650 primerih pri posameznikih.

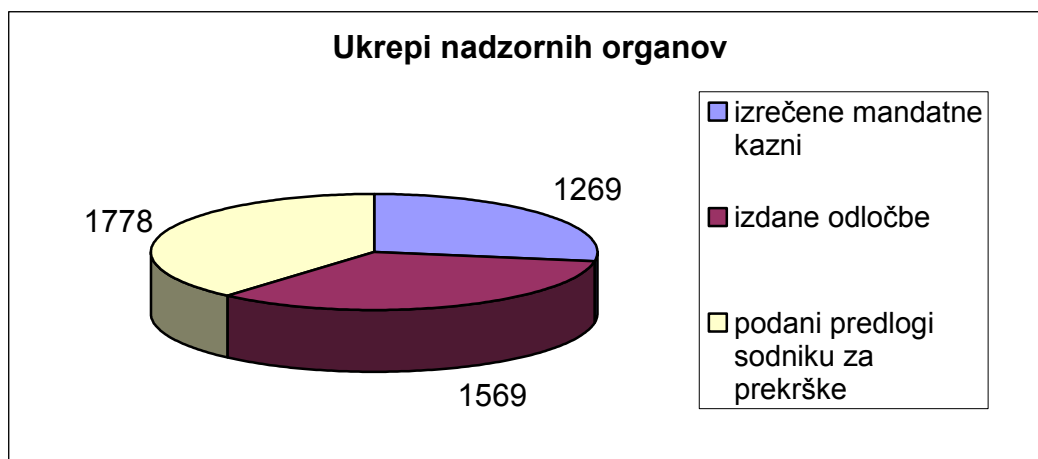
Pregled posameznih kršitev glede na subjekte prikazuje spodnja tabela:

kršitve subjekti	delo na črno	soudeležba pri delu na črno	reklamiranje dela na črno	zaposlovanje na črno	SKUPAJ
pravne osebe oz. zasebniki	1.253	10	9	820	2.092
posamezniki	624	13	6	7	650
SKUPAJ	1.877	23	15	827	2.742

Za omenjene kršitve so nadzorni organi skupno:

- izrekli 1296 mandatnih kazni,
- izdali 1569 odločb in
- podali 1778 predlogov sodniku za prekrške.

1.2. TRŽNI INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE

1.2.1. Pravne osebe oziroma zasebniki

Tržni inšpektorat RS je v letu 2003 pri pravnih osebah oziroma zasebnikih ugotovil 1070 primerov dela na črno in sicer so v:

- 358 primerih opravljali dejavnost, ki jo niso imeli vpisane v sodni register ali priglašene,
- 509 primerih opravljali dejavnost brez ustreznih listin o izpolnjevanju pogojev in
- 203 primerih opravljali svojo dejavnost kljub izdani prepovedni odločbi.

V 10 primerih je bil ugotovljen prekršek soudeležbe pri delu na črno.

V 9 primerih je bil ugotovljen prekršek nedovoljenega reklamiranja dela na črno, od tega v 4 primerih s strani oglaševalske organizacije.

1.2.2. Posamezniki

Tržni inšpektorat RS je v letu 2003 pri posameznikih ugotovil 602 primera dela na črno. Med njimi je bilo 10 tujih državljanov.

Največ, kar 308 »šušmarjev« se je ukvarjalo z obrtno dejavnostjo, najbolj pogosto z gradbeništvom in popravilom motornih vozil, v 144 primerih so opravljali trgovsko dejavnost v 90 primerih pa gostinsko dejavnost.

Pri 13 posameznikih je bil ugotovljen prekršek soudeležbe pri delu na črno.

Pri 6 posameznikih je bil ugotovljen prekršek nedovoljenega reklamiranja dela na črno.

Tržni inšpektorat RS je:

- pravnim osebam, odgovornim osebam pri pravnih osebah in zasebnikom izdal 867 odločb in zoper njih podal 779 predlogov sodniku za prekrške,
- posameznikom izdal 621 odločb in zoper njih podal 576 predlogov sodniku za prekrške.

1.3. PROMETNI INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE

Prometni inšpektorat RS je ugotovil 205 primerov dela na črno, od tega:

- 183 primerov pri pravnih osebah oziroma zasebnikih in
- 22 primerov pri posameznikih.

Prometni inšpektorat RS je:

- pravnim osebam, odgovornim osebam pri pravnih osebah in zasebnikom izdal 83 odločb in zoper njih podal 183 predlogov sodniku za prekrške,
- posameznikom izdal 18 odločb in zoper njih podal 22 predlogov sodniku za prekrške.

1.4. INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

Inšpektorat RS za delo je v letu 2003 ugotovil 827 primerov zaposlovanja na črno in sicer:

- 743 primerov, ko pravna oseba oziroma zasebnik kot delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil Zavodu za zdravstveno zavarovanje in Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje,
- 77 primerov, ko je pravna oseba oziroma zasebnik zaposlil tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev in
- 7 primerov, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, da je zanj opravljal delo na črno.

Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti gostinstva, gradbeništva in trgovine.

Inšpektorat RS za delo je:

- pravnim osebam, odgovornim osebam pravne osebe in zasebnikom izrekel 1289 mandatnih kazni, ter podal 218 predlogov sodniku za prekrške in
- posameznikom izrekel 7 mandatnih kazni.

Na Inšpektoratu RS za delo je bilo tudi v tem poročevalskem obdobju možno podati anonimno telefonsko prijavo na avtomatski odzivnik (telefon: 01 43 61 411). Podanih je bilo 76 prijav, od katerih je bilo 10 nepopolnih. Največ prijav se še vedno nanaša na nezakonito opravljanje dejavnosti in na nezakonito zaposlovanje. Prijave, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo (npr: 21 prijav za nezakonito opravljanje dejavnosti, ki sodijo v pristojnost Tržnega inšpektorata RS) je le ta odstopil pristojnim organom.

1.5. AKTIVNOSTI, KI JIH JE KOORDINIRALA KOMISIJA NEPOSREDNO

Ne glede na dobro sodelovanje med posameznimi nadzornimi organi in njihovo samostojno koordiniranje skupnih aktivnosti na nivoju območnih enot je potrebno, da posamezne skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno koordinira komisija neposredno in so nadzorni organi na terenu le izvajalci teh aktivnosti.

Skupne koordinirane akcije več nadzornih organov hkrati, ki jih koordinira Komisija neposredno, so, kot je razvidno tudi iz tega poročila, le del aktivnosti nadzornih organov na tem področju. Pri koordiniranju posameznih aktivnosti, kot tudi pri usmerjanju in spremljanju skupnih aktivnosti na nivoju območnih enot, stalno sodelujejo Tržni inšpektorat RS, Prometni inšpektorat RS, Inšpektorat RS za delo, Davčna uprava Republike Slovenije, Policija, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za

notranje zadeve in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Glede na specifikko predvidenih aktivnosti, in tudi pri izvedbi aktivnosti, pa sodelujejo tudi drugi nadzorni organi.

Večina skupnih akcij, ki jih je koordinirala komisija neposredno je bila usmerjena na posamezne specifične pojave znotraj dela in zaposlovanja na črno.

V skupnih akcijah, ki so bile koordinirane neposredno s strani komisije, so nadzorni organi v letu 2003 pregledali 267 subjektov in sicer s strani:

- dveh nadzornih organov: 142 subjektov,
- treh nadzornih organov: 113 subjektov,
- štirih nadzornih organov: 8 subjektov in
- šestih nadzornih organov: 4 subjekti.

Nadzorni organi so ugotovili:

- 18 primerov dela na črno in
- 41 primerov zaposlovanje na črno.

Ob tem so odkrili tudi številne druge nepravilnosti in kršitve zakonodaje, med njimi tudi sume kaznivih dejanj.

Nadzorni organi so v:

- 51 primerih izrekli mandatno kazen,
- 29 primerih izdali odločbo in
- 22 primerih podali predlog sodniku za prekrške.

1.6. ZNAČILNOSTI SKUPNIH AKCIJ

Kot rečeno se je dosedanja praksa skupnega in hkratnega sodelovanja več nadzornih organov v aktivnostih za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno izkazala kot dobra in učinkovita. Že samo dejstvo, da v akcijah, pa naj bodo koordinirane na lokalnem ali državnem nivoju, sodeluje hkrati več nadzornih organov zahteva specifično organizacijo izvedbe akcij.

Posebni pogoji dela in izjemna zahtevnost izvedbe posameznih akcij narekujejo dobro predhodno pripravljenost akcij in visoko stopnjo medsebojno usklajenega ter koordiniranega sodelovanja, v akcijah sodelujočih služb. To velja zlasti za tiste akcije, ko je pregledano s strani več nadzornih organov:

- več subjektov znotraj ene dejavnosti na več lokacijah,
- več subjektov različnih dejavnosti na ožje zaokroženem območju,
- več subjektov znotraj ene dejavnosti in v okviru enega ožje zaokroženega območja,
- več subjektov različnih dejavnosti na širšem zaokroženem območju,
- en subjekt, ki opravlja isto ali različno dejavnost, na več lokacijah ali
- en ali več subjektov v povsem specifičnem okolju – med programom v diskotekah in nočnih lokalih, ko je prisotno 500 do 1500 ljudi, ne, da bi se program prekinil.

Posebna oblika skupnega sodelovanja pri akcijah odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno so tudi mobilne skupine, ki opravljajo preglede »ad hoc« in pri tem pogosto v krajšem časovnem obdobju menjajo kraj in nadzorovane dejavnosti.

Posebej je potrebno poudariti, da posamezni nadzorni organi pri pregledih ob koordiniranih akcijah odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ne opravijo samo preglede s tega področja,

temveč večinoma celotne preglede s svojega področja dela v skladu s svojimi pooblastili in pristojnostmi. Tako odkrijejo tudi številne druge nepravilnosti in kršitve zakonodaje, med njimi tudi sume kaznivih dejanj.

V letu 2003 je bila posebna pozornost, tudi v pripravah na vstop Slovenije v Evropsko unijo, posvečena:

- nezakonitemu zaposlovanju tujcev s posebnim poudarkom na gradbeništvu, prometu tovora, gostinstvu, zlasti v kitajskih restavracijah, glasbeno-scenski in prireditveni dejavnosti, zlasti v nočnih lokalih s posebnimi programi in v kmetijstvu, zlasti v hmeljarstvu,
- opravljanju posameznih storitev tujih pravnih oseb in zasebnikov na ozemlju Republike Slovenije.

Na nadzor nad pravnimi osebami, zasebniki in posamezniki iz drugih držav, tako članic kot nečlanic EU, ki so izvajali aktivnosti na ozemlju Slovenije, so nadzorni organi, v okviru svojih kadrovskih možnosti, dobro pripravljeni. To so večkrat dokazali tudi v sodelovanju pri mednarodnih akcijah odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno.

Izpostaviti velja tudi posebno vlogo Policije in Davčne uprave RS v skupnih aktivnostih na vseh nivojih:

- Policija opravlja dvojno funkcijo, saj pogosto nastopa kot nadzorni organ, zlasti kadar gre za vprašanje tujcev ali pa nudi drugim nadzornim organom le asistenco pri izvajanju njihovih nalog,
- Davčna uprava RS pa v večini primerov še dolgo po zaključku akcije nadaljuje z nadzorom v okviru svojih pristojnosti in pooblastil.

1.7. DRUGE AKTIVNOSTI KOMISIJE

1.7.1. Pridobitna dejavnost društev

V zadnjem obdobju se nadzorni organi pogosto srečujejo z izigravanjem določil Zakona o društvih glede opravljanja pridobitnih dejavnosti društev. To izigravanje je najbolj prisotno pri izvajanju gostinske dejavnosti društev, v povezavi s 3. členom Zakona o gostinstvu, pojavlja pa se tudi na področju kmetijskih dejavnosti, kjer se ustanavljajo društva za strojno obdelavo v kmetijstvu na povsem tržnih osnovah, poskusi pa so tudi na področju skrbi za starejše. Komisija je na to problematiko večkrat opozorila in predlagala rešitve pripravljavcu novega zakona o društvih to je Ministrstvu za notranje zadeve, Ministrstvu za gospodarstvo pa je predlagala, da ponovno prouči ustreznost 3. člena Zakona o gostinstvu.

1.7.2. Dopolnilna dejavnost na kmetiji

Na področju dopolnilnih dejavnosti na kmetijah prihaja do najpogostejših kršitev pri izvajanju dejavnosti kmečkega turizma, prisotne pa so tudi kršitve v zvezi s prevozom tovora (npr.: prevoz gradbenega materiala s traktorji), strojne obdelave kmetijskih površin in remonta kmetijske mehanizacije. Te dejavnosti se opravljajo tako, da njihovo izvajanje presega določila o dopolnilnih dejavnostih na kmetijah, kot tudi določila o medsebojni soseski pomoči.

Na to problematiko je komisija opozorila Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in predlagala rešitve za bolj dorečene pogoje izvajanja nekaterih gospodarskih dejavnosti kot dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, ter večje možnosti nadzora.

1.7.3. Davek na dodano vrednost

Nadzorni organi pri svojem delu nadzora v prometu oseb niso mogli izvajati določbe zakona, ki določa, da morajo tuje pravne osebe ali zasebniki, ki imajo sedež oziroma prebivališče izven Republike Slovenije prijaviti pričetek opravljanja storitev pri pristojnem davčnem organu. Komisija je opozorila Ministrstvo za finance na problem, da na osnovi 66. člena Zakona o davku na dodano vrednost ni ustreznega podzakonskega akta in drugih izvedbenih predpisov za ureditev prijave tujih pravnih oseb ali zasebnikov za prevoz potnikov na ozemlju Republike Slovenije, in posledično za plačevanje davka na dodano vrednost.

1.7.4. Računalniški programi za vodenje računov in evidence zalog

Komisija je Ministrstvo za finance, Davčno upravo RS in Policijo opozorila na probleme pri nadzoru, zlasti v manjših gostinskih lokalih, ki se pojavljajo v zvezi z računalniškimi programi, ki omogočajo naknadno popraviljanje in brisanje računov, ter s tem tudi naknadno urejanje evidenc zalog.

1.7.4. Strokovni posveti

Komisija in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve sta o skupnih aktivnostih pri odkrivanju in preprečevanju dela in zaposlovanja na črno v letu 2003 organizirala sedem regijskih strokovnih posvetov in sicer v: Mariboru, Celju, Kranju, Ljubljani, Novem mestu, Novi Gorici in v Kopru. Na posvetih so sodelovali člani komisije in predstavniki območnih enot tržnega, prometnega in delovnega inšpektorata, davčne uprave in policije.

Na posvetih je bilo ocenjeno dosedanje skupno delo, izmenjane so bile izkušnje in dogovorjeni načini nadaljnjega medsebojnega sodelovanja. Nadzorni organi so izpostavili sledeče najpogostejše probleme, s katerimi se srečujejo pri svojem delu na terenu:

- zastarane prijave nadzornih organov in izrekanje premilih kazni pri sodnikih za prekrške, saj se dogaja, da se za očitne kršitve zakona izrekajo le opomini,
- otežen nadzor pridobitnih dejavnosti društev, ki kot pridobitno opravljajo dejavnost gostinstva, kmetijstva itd.,
- pogostega nerazumevanja, predvsem s strani zasebnikov, možnosti dela v lastni režiji in medsebojne soseske pomoči in
- nedorečenosti dopolnilnega dela na kmetiji.

Nadzorni organi so predlagali, da se ponovno proučijo možnosti in pogoji za opravljanje pridobitnih dejavnosti društev in ponovne uvedbe instituta »popoldanske obrti«, da se za večje število prekrškov uveljavi možnost izrekanja mandatnih kazni in da se ponovno proučijo možnosti in pogoji za dopolnilno delo na kmetijah. Glede osebnega dopolnilnega dela menijo, da njegovega obsega ne bi kazalo širiti.

1.8. UKREPI DRUGIH ORGANOV

Delo in zaposlovanje na črno ima na podlagi različnih zakonskih določil za posledico tudi ukrepanje drugih organov in sicer v primerih, ko osebe, ki so bile odkrite pri delu ali zaposlovanju na črno, hkrati uživajo različne pravice oziroma prejemajo različne oblike denarnih prejemkov.

V letu 2003 je bil poseben poudarek namenjen nadzoru nad delom in zaposlovanjem na črno oseb, ki so kot brezposelne prijavljene na Zavodu RS za zaposlovanje (v nadaljevanju Zavod). Nadzorni organi so v preveritev Zavodu posredovali podatke za skupno 677 oseb, ki so delale ali so bile zaposlene na črno. Od navedenega števila oseb je Zavod ugotovil, da je bilo 164 oseb vpisanih v evidencah brezposelnih.

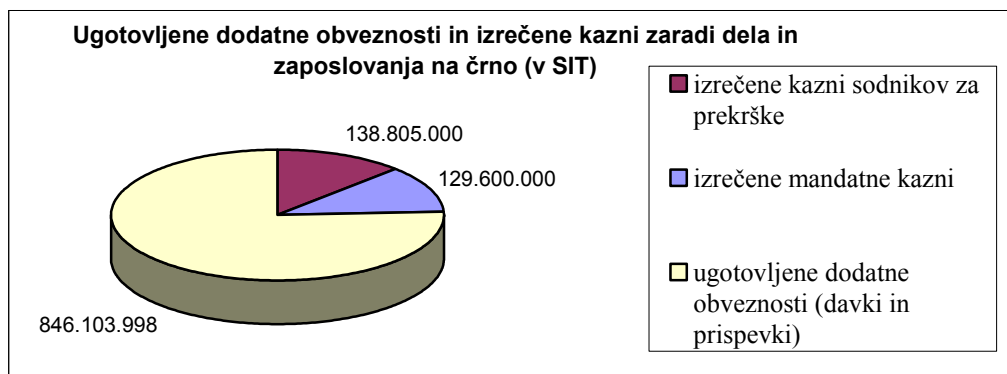
Zavod RS za zaposlovanje je zaradi dela in zaposlovanja na črno 97 oseb črtal iz evidence brezposelnih. Od črtanih je 8 oseb prejelo denarno nadomestilo za čas brezposelnosti, 3 osebe pa so prejemale denarno pomoč.

Postopki za 106 brezposelnih oseb, ki so delale, ali so bile zaposlene na črno, do 31.12.2003 še niso bili zaključeni, saj je Zavod kar v 104 primerih zaprosil nadzorne organe za razne dopolnitve.

2. FINANČNI UČINKI ODKRITEGA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Na osnovi odkritega dela in zaposlovanja na črno je bilo v letu 2003 skupno ugotovljenih oziroma izrečenih za 1.114.508.998 SIT dodatnih obveznosti in kazni.

2.1. Finančni učinki odmerjenih davkov in prispevkov

Davčna uprava RS je v letu 2003, z izključnim namenom preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, pregledala 94 zavezancev, od tega:

- 28 pravnih oseb,
- 34 zasebnikov in
- 32 posameznikov.

Pri pregledih je ugotovila dodatne obveznosti v višini 846.103.998 SIT od tega:

- pri pravnih osebah 810.609.759 SIT (330.762.474 SIT za davke, 320.566.731 SIT za prispevke in 159.280.554 SIT za obresti),
- pri zasebnikih 2.856.790 SIT (1.569.845 SIT za davke, 207.106 SIT za prispevke in 1.079.839 SIT za obresti) in
- pri posameznikih 32.639.449 SIT (20.790.136 SIT za davke, 1.436.865 SIT za prispevke in 10.410.448 SIT za obresti).

2.2. Finančni učinki izrečenih kazni sodnikov za prekrške*

Sodniki za prekrške so v letu 2003 za delo in zaposlovanje na črno 1098 pravnim osebam, odgovornim osebam pri pravnih osebah, zasebnikom in posameznikom izrekli kazni v višini 138.805.000 SIT, od tega je bilo pravnomočno izrečenih 64.981.000 SIT (46,78%) denarnih kazni. Le 148 kaznovanih je plačalo denarno kazen po prejemu odločbe o prekršku in to v skupni višini 16.474.000 SIT (11,86%), v izterjavo je bilo poslanih za 31.132.000 SIT kazni, Davčna uprava RS pa je izterjala 840.000 SIT (0,60%) pravnomočno izrečenih denarnih kazni.

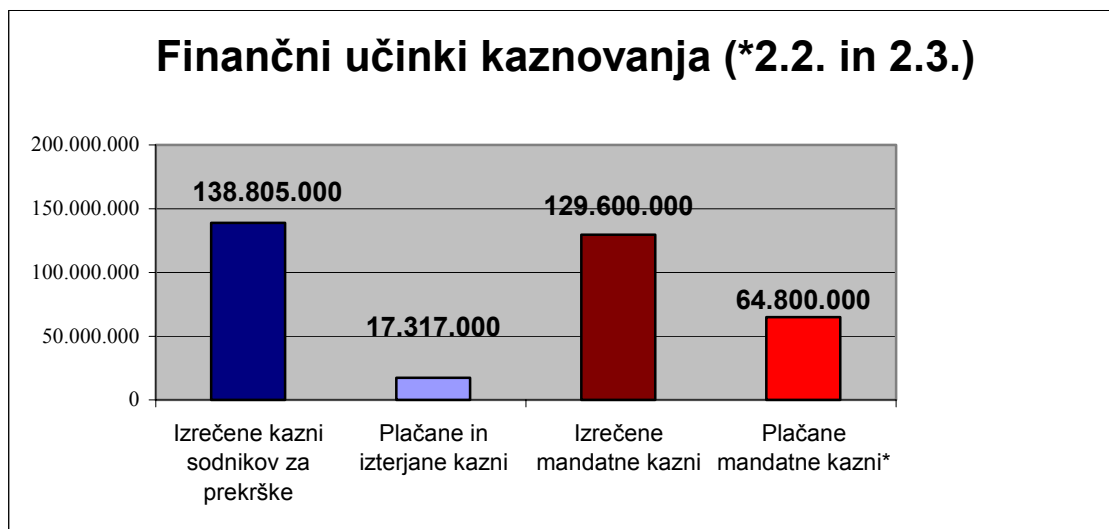
Predsednica senata za prekrške ugotavlja, »da je plačilna disciplina kaznovanih zelo slaba, saj zelo majhen odstotek kaznovanih poravnava pravnomočno izrečeno kazen brez prisilne izterjave, prisilna izterjava pa je velikokrat tudi neuspešna, saj je med kaznovanimi vedno večje število nezaposlenih, tako, da na plačo ni mogoče seči« in dodaja, da »se rubež premičnih predmetov praviloma ne opravlja«.

Ob tej ugotovitvi, ki se nanaša le na posameznike, pa je zanimivo da v letu 2003 sodniki za prekrške nobene izrečene denarne kazni niso spremenili v zaporno kazen. Senat za prekrške predvideva, da bo k večji učinkovitosti izterjave pripomogla elektronska izmenjava podatkov z Davčno upravo RS, ki je v pripravi.

2.3. Finančni učinki izrečenih mandatnih kazni*

V letu 2003 je bilo izrečenih za 129.600.000 SIT mandatnih kazni, ki so bile vse plačane v polovičnem znesku in sicer v višini 64.800.000 SIT.

* Opomba: Pri mandatnih kaznih je ob takojšnjem plačilu možnost plačila polovičnega zneska izrečene kazni.

3. OSEBNO DOPOLNILNO DELO

V letu 2003 (vsi podatki se nanašajo na stanje 31.12. 2003) je bilo v upravnih enotah v Republiki Sloveniji priglašeno 1. 928 oseb, ki so opravljale osebno dopolnilno delo.

Med osebami, ki so priglasile osebno dopolnilno delo, jih je večina (1.384) opravljala po eno delo, 424 oseb je opravljalo po dvoje del, po tri ali več del pa je opravljalo 120 posameznikov.

Osebe, ki so opravljale osebno dopolnilno delo, so priglasile naslednje vrste del: v večini primerov (1.019) je šlo za nabiranje in prodajo gozdnih sadežev ter zelišč, v 815 primerih so posamezniki prijavi izdelovanje različnih izdelkov (dekorativni predmeti, spominki, sveče, galanterijski izdelki itd.), v 350 primerih pa so izvajali občasno pomoč v gospodinjstvu, pomoč pri vzdrževanju stanovanja ali hiše ter zunanjih površin ali delo na kmetiji. V 285 primerih so posamezniki kot osebno dopolnilno delo izdelovali izdelke domače in umetne obrti. Na podlagi tega je mogoče ugotoviti, da predstavlja osebno dopolnilno delo (dodaten) vir legalnega zaslužka predvsem posameznikom, ki nabirajo in prodajajo gobe in druge gozdne sadeže in zelišča (36%), kar velja predvsem za ruralna območja. Klasična »obrtna« dela so v primerjavi z drugimi dejavnostmi zastopana v manjšem delu (10%).

Sistem postopkov, kot je uveljavljen pri osebnem dopolnilnem delu, temelji na dveh predpostavkah: enostavnost in učinkovitost nadzora. Postopki priglasitve osebnega dopolnilnega dela so skrajno poenostavljeni in ne zahtevajo nepotrebnih podatkov. Enako velja za postopek prenehanja opravljanja osebnega dopolnilnega dela. Do sedaj se je kot učinkovit pokazal tudi sistem nadzora nad skupnimi prihodki posameznika, ki opravlja osebno dopolnilno delo, ki ne smejo letno preseči minimalne plače v Republiki Sloveniji iz preteklega leta in ga izvaja Davčna uprava Republike Slovenije.

4. ZAKLJUČEK

Iz poročila sledi, da so nadzorni organi na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v letu 2003 opravili obsežno delo.

Z dosedanjim sodelovanjem različnih nadzornih organov, ki so po zakonu zadolženi za neposreden in posreden nadzor nad delom in zaposlovanjem na črno, je bila dosežena visoka stopnja medsebojne usklajenosti pri pripravi in izvedbi skupnih akcij več nadzornih organov hkrati. Skupne aktivnosti se večinoma koordinirajo na nivoju območnih enot, ob usmerjanju in spremljanju komisije, ob zahtevnejših akcijah pa direktno s strani komisije.

Z aktivnim odkrivanjem in poostrenim skupnim nadzorom nad delom in zaposlovanjem na črno, ter dobrim medsebojnim sodelovanjem, so nadzorni organi uspeli zaustaviti trend rasti obsega dela in zaposlovanja na črno in ga začeli postopno zmanjševati.

Komisija meni, da je potrebno za še učinkovitejše preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, ki prav gotovo ni odvisno zgolj od aktivnosti nadzornih organov, doseči:

- sprotno reševanje prijav nadzornih organov pri sodnikih za prekrške, saj še vedno preveč prijav nadzornih organov zastara,
- izboljšanje možnosti za davčni nadzor, ki bi omogočal ugotavljanje razkoraka med prijavljenimi dohodki in dejanskim premoženjskim stanjem in
- doseči večjo finančno disciplino, saj tudi finančna nedisciplina posredno vpliva oziroma spodbuja delo in zaposlovanje na črno.

Pri pripravi poročila so uporabljeni podatki Tržnega inšpektorata RS, Prometnega inšpektorata RS, Inšpektorata RS za delo, Ministrstva za pravosodje oziroma Senata za prekrške RS, Davčne uprave RS, Zavoda RS za zaposlovanje in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

5. PREDLOG SKLEPOV

1. Vlada Republike Slovenije je sprejela Poročilo o aktivnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za obdobje od 1.1.2003 do 31.12.2003 v predloženem besedilu (gradivo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, št: 110-05-017/04-010, z dne 16.6.2004).
2. Vlada Republike Slovenije je naložila davčnim organom, da okrepijo davčni nadzor pri zavezancih za davek, ki uporabljajo elektronsko obdelavo podatkov.
3. Vlada Republike Slovenije je naložila Ministrstvu za notranje zadeve, da v sodelovanju z Ministrstvom za gospodarstvo pred obravnavo predloga novega zakona o društvih v Državnem zboru Republike Slovenije, ponovno prouči področje pridobitnih dejavnosti društev, ter predlaga takšne systemske rešitve, ki bodo natančno opredelile izvajanje nadzora nad pridobitno dejavnostjo društev, ter natančno določile organ, ki bo za ta nadzor pristojen.
4. Vlada Republike Slovenije je naložila Ministrstvu za gospodarstvo, da do konca prvega polletja 2005 pripravi predlog sprememb in dopolnitev zakona o gostinstvu tako, da bodo preprečile možnosti zlorab pri opravljanju pridobitnih dejavnosti društev na področju gostinskih dejavnosti.
5. Vlada Republike Slovenije je naložila Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da do konca prvega polletja 2005 v sodelovanju z Ministrstvom za gospodarstvo in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadev ponovno preuči izvajanje podzakonskih predpisov s področja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah glede možnosti zlorab in jih po potrebi dopolni ali spremeni.

